MUHAMMAD AL-XORAZMIY NOMIDAGI TOSHKENT AXBOROT TEXNOLOGIYALARI UNIVERSITETI

Infokommunikatsiya injiniringgi yo'nalishi
3-bosqich 431-22-guruh talabasi
Shodibekov Jamshidbekning
Kompyuter tarmoqlari
fanidan bajargan amaliy ishi

Bajardi: Shodibekov Jamshidbek

Tekshirdi: Akbarxonova Dildora

9- Amaliyot ishi

WAN TARMOQLARIDA STATIK MARSHRUTLASH

1. Ishning maqsadi

- Statik marshrutlar yordamida tarmoq yoʻnalishlarini qoʻlda belgilash va tarmoqni boshqarishni sozlash boʻyicha koʻnikmalarga ega boʻlish.

2. Qisqa nazariy ma'lumotlar

WAN (Wide Area Network) tarmoqlarida statik marshrutlash o'ziga xos muhim ahamiyatga ega. WAN tarmoqlarida aloqalar ko'pincha uzoq masofalarda bo'lib, marshrutlarni qo'lda sozlash yordamida tarmoqni yaxshi boshqarish mumkin. Statik marshrutlar yordamida, tarmoqdagi bog'lanishlar aniq va ishonchli bo'ladi. Qo'shimcha protokollar yoki avtomatik marshrutlash kerak emas.

Statik marshrutlash — bu tarmoq administratorlari tomonidan qo'lda konfiguratsiya qilinadigan marshrutlash usulidir. Bu metodda, tarmoqda ma'lum bir yo'nalish uchun yo'riqnomalar (marshrutlar) o'rnatiladi, va ular o'zgarmaydi, ya'ni faqat administrator tomonidan o'zgartiriladi. Statik marshrutlar tarmoqning yo'nalishlarini belgilaydi va ularni tarmoq qurilmalari (masalan, routerlar) o'rtasida ma'lumotlarni yuborish uchun ishlatiladi.

Statik marshrutning tuzilishi. Har bir statik marshrut quyidagi ma'lumotlarni o'z ichiga oladi:

- Destination Network: Qabul qiluvchi tarmoqning IP manzili va subnet maskasi.
- Next Hop (Keyingi qadam): Ma'lumotni Qabul qiluvchi tarmog'iga yetkazish uchun yo'riqnomada ko'rsatilgan keyingi routerning IP manzili.

• *Interfeys:* Ma'lumotni uzatish uchun foydalaniladigan routerning interfeysi (masalan, Ethernet yoki Serial interfeysi).

Misol:

• ip route 192.168.2.0 255.255.255.0 10.0.0.2

Bu marshrut 192.168.2.0/24 tarmog'iga yo'naltirilgan, va ma'lumotlar 10.0.0.2 manzili orqali uzatiladi.

Statik marshrutlashning afzalliklari:

- Oddiy va arzon: Statik marshrutlashda qo'shimcha protokollar yoki murakkab algoritmlar talab qilinmaydi, bu esa tizimni arzonlashtiradi.
- Boshqarish oson: Administratori tomonidan marshrutlar aniq va oson boshqariladi.
- Xavfsiz: Dinamik marshrutlash protokollariga qaraganda, statik marshrutlar xavfsizroq, chunki ular faqat tarmoq administratorlari tomonidan o'zgartiriladi va tarmoqning strukturasini bilgan holda to'g'ri sozlanadi.
- *Tez ishlash:* Statik marshrutlar qo'lda belgilanganligi sababli, routerlar marshrutlarni yangilashda vaqt sarflamaydi va bu tarmoqni tezroq ishlashini ta'minlaydi.

Statik marshrutlashning kamchiliklari

- *Moslashuvchan emas:* Statik marshrutlar avtomatik tarzda yangilanmaydi. Agar tarmoqda o'zgarishlar yuz bersa (masalan, routerning ishlamay qolishi), marshrutlar yangilanishi kerak. Aks holda tarmoqda aloqalar o'chib qolishi mumkin.
- Kengaytirish qiyin: Katta tarmoqda ko'plab statik marshrutlarni boshqarish murakkab bo'lishi mumkin. O'zgarishlar yoki qo'shimchalar kiritilganda har bir marshrutni qo'lda yangilash zarur bo'ladi.

 Noaniqlik: Agar administrator noto'g'ri marshrutni qo'shsa, tarmoqda ma'lumotlar noto'g'ri yo'nalishda yurishi yoki yo'qolishi mumkin.

Statik marshrutlashni konfiguratsiya qilish

Statik marshrutlarni konfiguratsiya qilishda ip route buyruğidan foydalaniladi. Routerda statik marshrutlar qo'shish uchun quyidagi sintaksis ishlatiladi:

ip route [destination_network] [subnet_mask] [next_hop_ip]
[optional_parameters]

- destination network: Maqsadli tarmoqning IP manzili.
- *subnet mask*: Maqsadli tarmoqning subnet maskasi.
- next_hop_ip: Ma'lumotlar yuboriladigan keyingi routerning IP manzili.

Misol:

 ip route 192.168.1.0 255.255.255.0 10.0.0.2 Bu marshrut 192.168.1.0/24 tarmog'iga yo'naltirilgan va 10.0.0.2 IP manzili orqali uzatiladi.

Statik marshrut qo'shishning boshqa misollari:

- Default Route (Default marshrut): Agar maqsadli tarmoq uchun aniq marshrut bo'lmasa, defolt marshrut yordamida ma'lumotlarni "default gateway" orqali yuborish mumkin.
 - ip route 0.0.0.0 0.0.0.0 192.168.1.1
- *Direkt marshrutlar:* Agar tarmoq to'g'ridan-to'g'ri routerga ulangan bo'lsa, unda next hop manzili kiritilmaydi, faqat interfeys ko'rsatiladi.

ip route 192.168.2.0 255.255.255.0 Serial0/0

Statik marshrutlar bilan xatoliklarni aniqlash

Statik marshrutlarda xatoliklar ko'proq qo'lda konfiguratsiya qilishda yuzaga keladi. Xatoliklarni aniqlash uchun quyidagi buyruqlardan foydalanish mumkin:

- *show ip route:* Bu buyruq routerdagi mavjud marshrutlarni ko'rsatadi.
- ping: Tarmoqdagi bog'lanishni tekshirish uchun ishlatiladi.
- *traceroute:* Paketning tarmoq bo'ylab qanday yo'nalishda ketayotganini ko'rish uchun ishlatiladi.
- *show ip interface brief:* Interfeyslarning holatini tekshirish.

Vazifa: Jurnaldagi variantingiz asosida tarmoq quring.

5. Nazorat savollari

- 1. Statik marshrutlash nima va dinamik marshrutlashdan qanday farqlash mumkin?
 - 2. Statik marshrutdagi asosiy parametrlarni tushuntiring.?
- 3. Statik marshrutlashning afzalliklari va kamchiliklari nimalardan iborat?
- 4. Statik marshrutlashni qaysi tarmoq topologiyalarida ishlatish samarali bo'ladi?

Javoblar

- 1.Statik marshrutlash: Qo'lda sozlanadi, o'zgarmas. Dinamik marshrutlash: Avtomatik, protokollar yordamida o'zgaradi (OSPF, RIP).
- 2. Statik marshrutdagi asosiy parametrlar:

Tarmoq manzili: Maqsad tarmoqni belgilaydi.

Tarmog nigobi: Tarmogni aniglash uchun ishlatiladi.

Keyingi tugun: Maqsadga yo'naltiruvchi keyingi router IP-manzili.

3.Afzalliklar:

Oddiy va xavfsiz.

Tarmoq resurslari kam ishlatiladi.

Kamchiliklar:

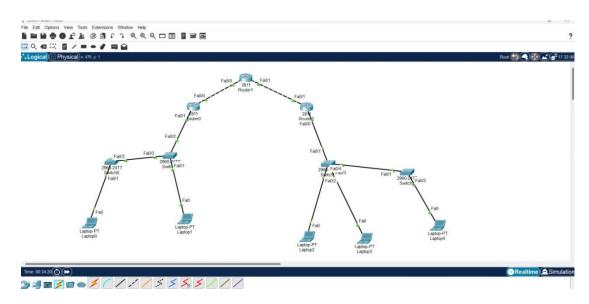
Qo'lda boshqaruv qiyin.

Dinamik o'zgarishlarga moslashuvchan emas.

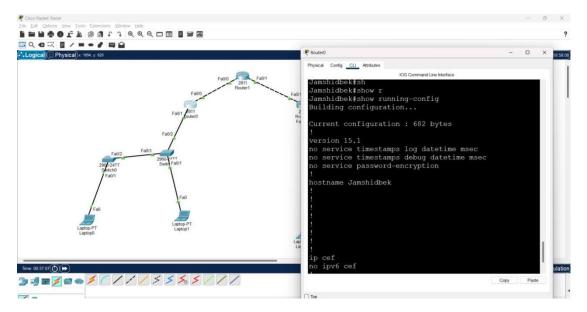
4. Qaysi topologiyalar uchun samarali?

Kichik tarmoqlar.

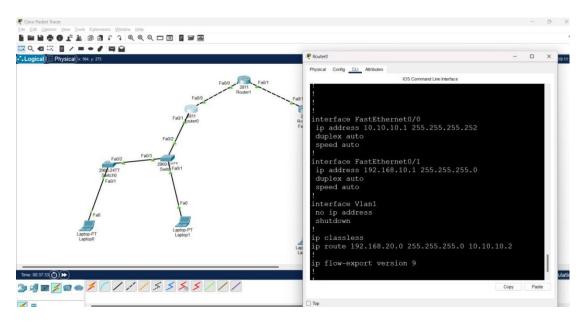
O'zgarmaydigan, oddiy topologiyalar.

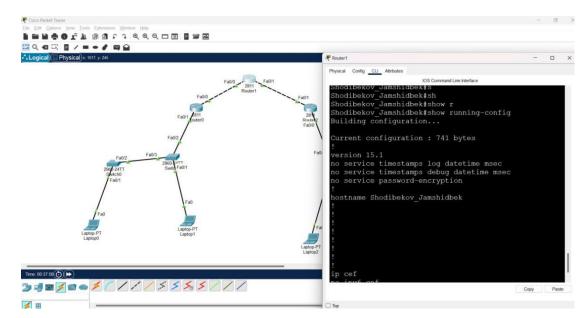
TOPOLOGIYANING TUZULISHI

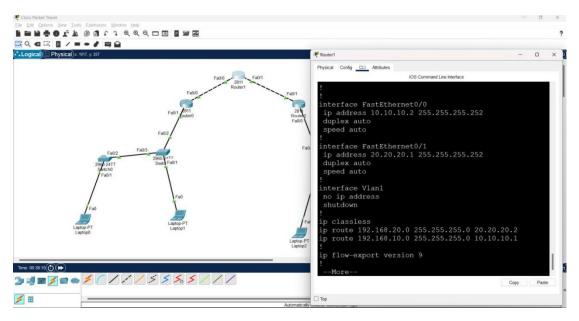
HOSTNAME BERISH

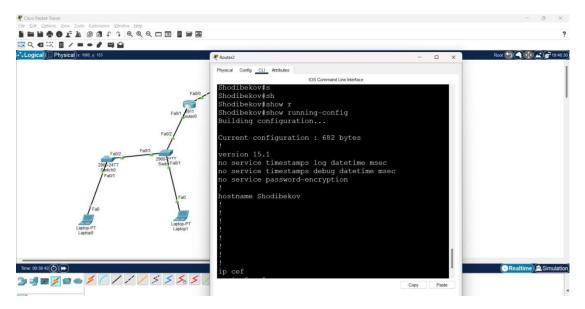
IP ROUTE BERISH

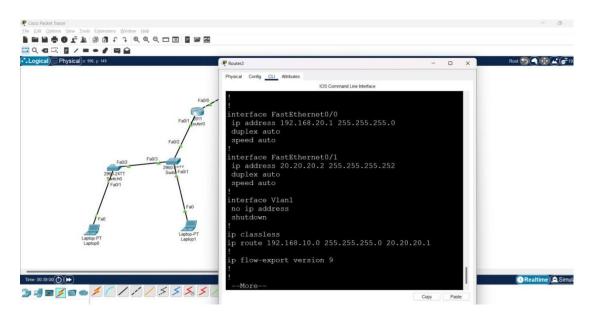
ROUTER 1GA HOSTNAME BERISH

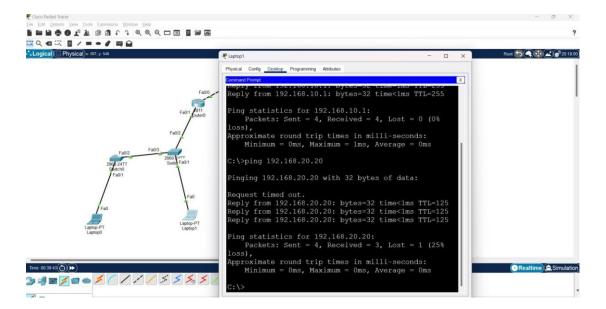
R_1 GA IP ROUTE JADVALI

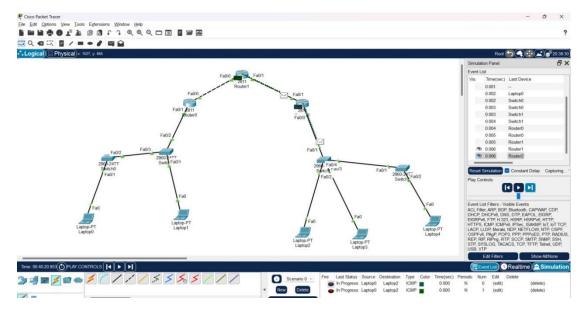
R_3GA HOSTNAME BERISH

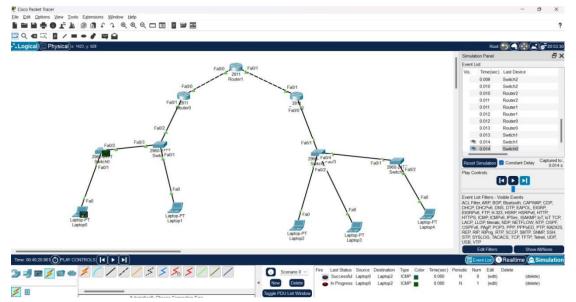
R_3GA IP ROUTE BERISH

Ping berish jarayoni

Paket orqali ping berish

Javob paketining qaytishi

10 - AMALIYOT ISHI.

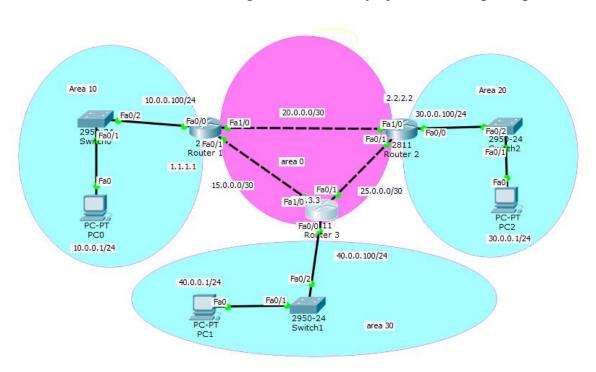
WAN TARMOQLARIDA DINAMIK MARSHRUTLASH.

Ishdan maqsad

- OSPF protokolini ishlash tamoyillarini va vazifalarini, sozlashni oʻrganish;
- EIGRP masofaviy-vektor marshrutizatsiya protokolini sozlashni oʻrganish.

1.Topshiriq

- tarmoq topologiyasini variant boʻyicha oʻrganing
- R1, R2 va R3 marshrutizatorlarining interfeyslarini sozlang va tekshiring
 - OSPF va EIGRP protokolini sozlang va tekshiring
 - har bir marshrutizatorning marshrutizatsiya jadvalini oʻrganing

10.1 - rasm. Tarmoq topologiyasi

2. Qisqacha nazariy ma'lumotlar

OSPF protokolining xususiyatlari:

- sinfsizlik protokol sinfsiz ishlab chiqilgan. SHuningdek u VLSM ni ishlatish va
 CIDR marshrutizatsiyasida ishlaydi;
- samaradorlik marshrutda oʻzgarish boʻlsa, marshrutizatsiyani yangilash (doimiy boʻlmagan yangilanish)ni ishga tushiradi. Protokol optimal yoʻlni tanlash uchun SPF ni qisqa yoʻlni izlash algoritmini ishlatadi;
- marshrutizatsiya jadvalida tez bir xillikka erishish- tarmoq oʻzgarganligini tez translyasiya qilish;
- masshtablik kichik va katta tarmoqqa ishlatishga moʻljallangan. lerarxik
 tuzilishni qoʻllab quvvatlash uchun marshrutizatorni bitta maydon (area) ga guruhlash
 mumkin;
- xavfsizlik MD 5 Message Digest autentifikatsiyasini qoʻllab quvvatlaydi. Agar
 bu funksiya yoqilgan boʻlsa, OSPF marshrutizatorlari oldindan berilgan bir xil parolli teng
 huquqli tugundan marshrutizatsiyaning faqat shifrlangan xabarlarini qabul qiladi.

Administrativ distansiyasi (AD) – marshrut manbasining ishonchlilik qiymatini koʻrsatadi. OSPF protokolining AD si 110 ga teng.

Hamma marshrutizatsiya protokollari oʻxshash komponentlarni ishlatadi. Hamma protokollar marshrutizatsiyaning ma'lumotlarini almashish uchun marshrutizatsiya protokolining xabarini ishlatadi. Xabar marshrutizatsiya algoritmi yordamida qayta ishlashini ta'minlovchi ma'lumotlar tuzilishini qurishga yordam beradi.

OSPF marshrutizatsiya protokolining 3 ta asosiy komponenti mavjud.

- 1. Ma'lumotlarning tuzulishi.
- 2. Marshrutizatsiya protokolining xabari
- 3. Algoritm

Cisco Systems kompaniyasining EIGRP protokoli IGRP protokolining dastlabki versiyasining takomillashtirilgan koʻrinishi hisoblaniladi.

Protokol gibrid hisoblanadi va Diffusing-Update Algorithm (DUAL) algoritmiga asoslangan. U oraliq-vektorli va aloqa kanali holati boʻyicha protokollarning eng yaxshi jihatlarini oʻzida nomayon qiladi.

EIGRP ning oxirgi versiyasi marshrutizatsiya jadvali elementlarini buzg'unchilar yozib olishga imkon bermaydigan va MD5 kaliti asosida autentifikatsiyalaydigan himoyalash vositasiga ega.

Bundan tashqari, bugungi kunda EIGRP uchun IPv6 qoʻllab quvvatlaydigan vositalar ishlab chiqilmoqda. EIGRP ning asosiy kamchiligi yopiq hisoblanishi va faqat Cisco Systems qurilmalarida ishlashidir.

EIGRP protokoli 5 xil paket turidan foydalaniladi.

- Salomlashish (hello) paketi. Qoʻshni marshrutizatorlarni aniqlash va qoʻshni marshrutizatorlar bilan boʻgʻlanish munosabatlarini qoʻllab quvvatlash uchun ishlatiladi.
- Yangilash paketlari. Mashrut toʻgʻrisidagi ma'lumotlar qoʻshni EIGRP qurilmalariga yuboriladi.

- Tasdiqlash paketlari. Ishonchli yetkazib berish yordamida yuborilgan EIGRP xabari olinganligini tasdiqlashda ishlatiladi.
 - Soʻrov paketlari. Qoʻshni qurilmalardan marshrutlarni soʻrashda ishlatiladi.
 - Javob paketlari. EIGRP soʻroviga javob yuboriladi.

3.1. Ishni bajarish tartibi

Kompyuterlarga jurnaldagi variant boʻyicha IP manzillarni kiriting.

1. Marshrutiztorning interfeyslariga variant boʻyicha manzillarni sozlang.

Router#enable

Router#configure terminal

a) R1 marshrutizatorga nom bering.

Router(config)#hostname R1

- **b) DNS izlashni oʻchiring.** Bu notoʻgʻri buyruq berilganda marshrutizator yozilgan notoʻgʻri buyruqni izlay boshlaydi.
 - R1 (config)# no ip domain-lookup
 - v) Parol 10 simvoldan kam boʻlmasligi kerak.
 - R1 (config)# security passwords min-length 10
 - g) cisco12345 deb shifrlangan koʻrinishda parolni oʻrnating
 - R1 (config)# enable secret cisco12345
 - d) shifrlanmagan parollarni shifrlash uchun
 - R1 (config)# service password-encryption
 - R1 (config)#interface FastEthernet0/0
 - R1(config-if)#ip address 10.0.0.100 255.255.255.0
 - R1 (config-if)#no shutdown
 - R1 (config-if)#exit
 - R1 (config)#interface FastEthernet0/1
 - R1 (config-if)#ip address 15.0.0.1 255.255.255.252
 - R1 (config-if)#no shutdown
 - R1 (config-if)#exit
 - R1 (config)#interface FastEthernet1/0
 - R1 (config-if)#ip address 20.0.0.1 255.255.255.252
 - R1 (config-if)#no shutdown

- R1 (config-if)#router ospf 1
- R1 (config-router)#router-id 1.1.1.1
- R1 (config-router)#network 10.0.0.0 0.0.0.255 area 10
- R1 (config-router)#network 15.0.0.0 0.0.0.3 area 0
- R1 (config-router)#network 20.0.0.0 0.0.0.3 area 0
- R1 (config-router)#exit

R2

- Router>enable
- Router#configure terminal
- Router(config)#hostname R2
- R2 (config)#interface FastEthernet0/0
- R2 (config-if)#ip address 30.0.0.100 255.255.255.0
- R2 (config-if)#no shutdown
- R2 (config-if)#exit
- R2 (config)#interface FastEthernet0/1
- R2 (config-if)#ip address 25.0.0.1 255.255.255.252
- R2 (config-if)#no shutdown
- R2 (config-if)#exit
- R2 (config)#interface FastEthernet1/0
- R2 (config-if)#ip address 20.0.0.2 255.255.255.252
- R2 (config-if)#no shutdown
- R2 (config-if)#router ospf 1
- R2 (config-router)#router-id 2.2.2.2
- R2 (config-router)#network 30.0.0.0 0.0.0.255 area 20
- R2 (config-router)#network 20.0.0.0 0.0.0.3 area 0
- R2 (config-router)#network 25.0.0.0 0.0.0.3 area 0
- R2 (config-router)#exit

R3

Router>enable

Router#configure terminal

Router(config)#hostname R3

- R3 (config)#interface FastEthernet0/0
- R3 (config-if)#ip address 40.0.0.100 255.255.255.0
- R3 (config-if)#no shutdown
- R3 (config-if)#exit
- R3 (config)#interface FastEthernet0/1
- R3 (config-if)#ip address 25.0.0.2 255.255.255.252
- R3 (config-if)#no shutdown

R3 (config-if)#exit

R3 (config)#interface FastEthernet1/0

R3 (config-if)#ip address 15.0.0.2 255.255.255.252

R3 (config-if)#no shutdown

R3 (config-if)#router ospf 1

R3 (config-router)#router-id 3.3.3.3

R3 (config-router)#network 40.0.0.0 0.0.0.255 area 30

R3 (config-router)#network 15.0.0.0 0.0.0.3 area 0

R3 (config-router)#network 25.0.0.0 0.0.0.3 area 0

R3 (config-router)#exit

R1 da

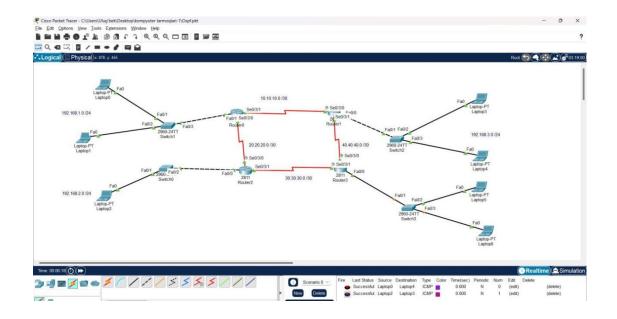
Nazorat savollari

- 1. Area nima uchun ishlatiladi?
- 2. Marshrutizatsiya jadvalida OSPF protokoli ishlatilganligi qanday aniqlanadi?
 - 3. OSPF protokolida metrika qanday hisoblanadi?
 - 4. 2 ta marshrut bir xil boʻlsa marshrutizator qanday ishlaydi?
 - 5. EIGRP protokolida Area nima uchun ishlatiladi?
 - 6. Marshrutizatsiya jadvalida EIGRP protokoli ishlatilganligi qanday aniqlanadi?
 - 7. EIGRP protokolida metrika qanday hisoblanadi?
 - 8. EIGRP protokolida qanday xabar turlari mavjud?

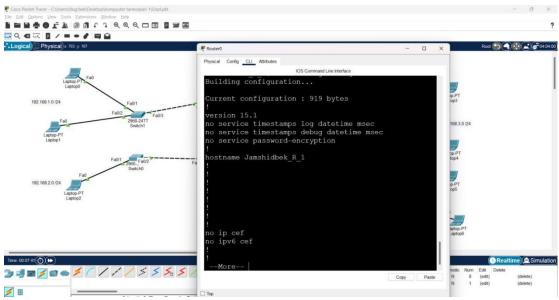
Javoblari:

- 1. Area (hudud) OSPF protokolida tarmoqni kichik qismlarga boʻlish uchun ishlatiladi, bu esa marshrutlash jarayonini samarali qilish va marshrutlash jadvalini kamaytirishga yordam beradi.
- 2. OSPF marshrutlari jadvalda "O" yoki "O IA" (inter-area marshrut) prefiksi bilan koʻrsatiladi.

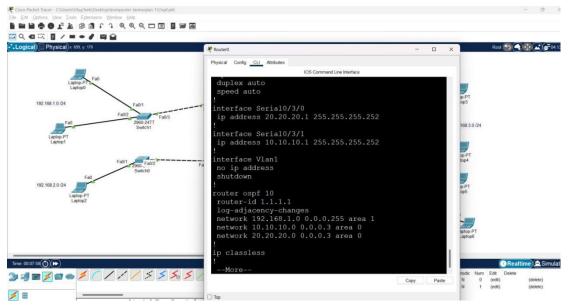
- 4. Marshrutizator **load balancing** (yukni teng taqsimlash) qiladi va trafikni ikkala marshrutga boʻladi.
- 5.EIGRP'da **Area** ishlatilmaydi. Bu faqat OSPF kabi ierarxik protokollarga xos.

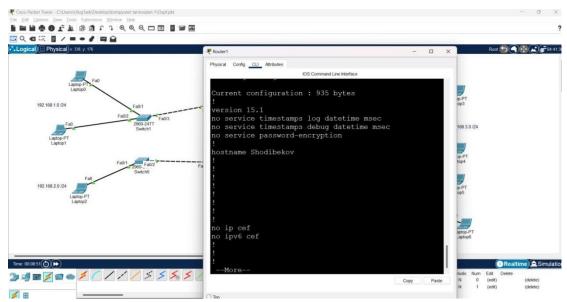
Topologiyaning tuzulishi

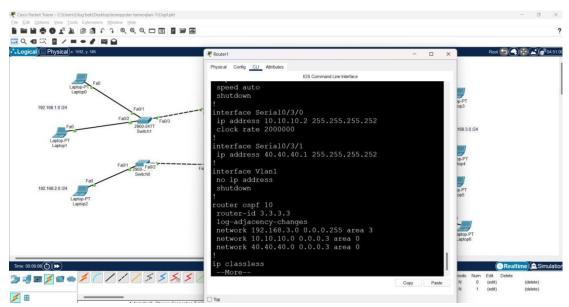
Hostname berish

Configuratsiyani tekshirish

Hostname berish

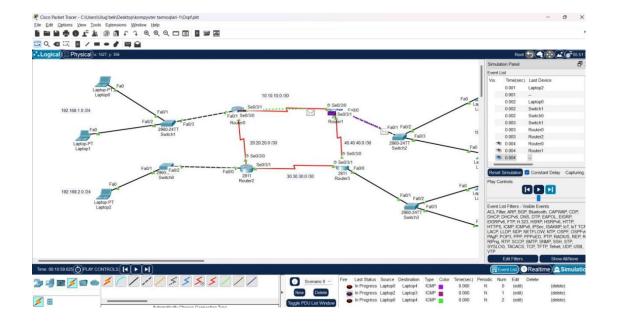
Configuratsiyani tekshirish

```
Physical Corby CL Abbutes

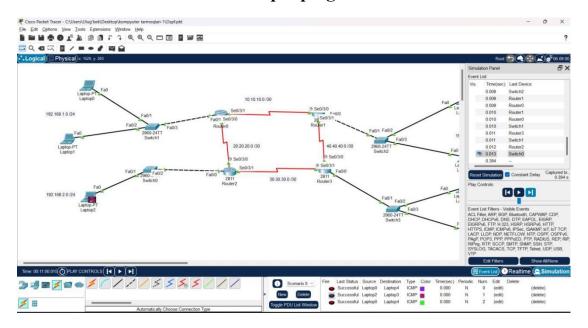
Janshidbek R | #
Jamshidbek R
```

Show cdp neighbors

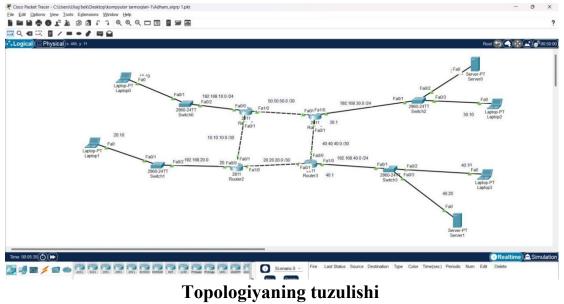
Route jadvali

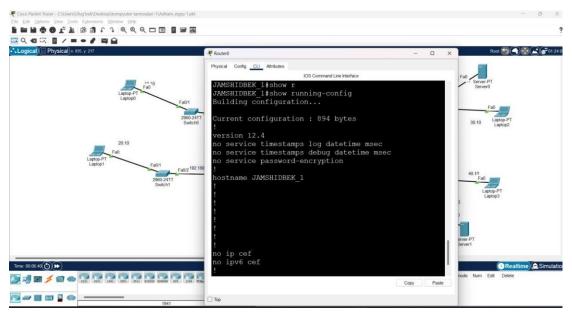

Paket orqali ping berish

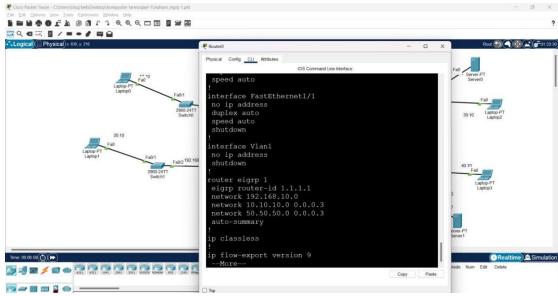

Javob paketning qaytishi

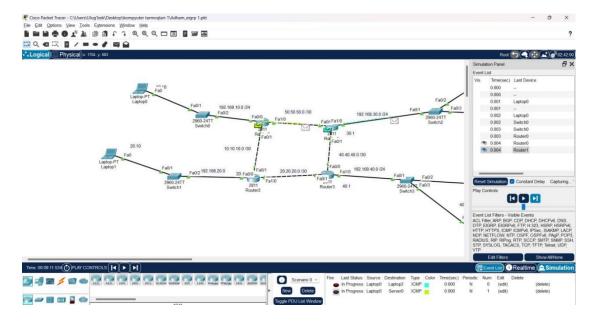

Hostname berish

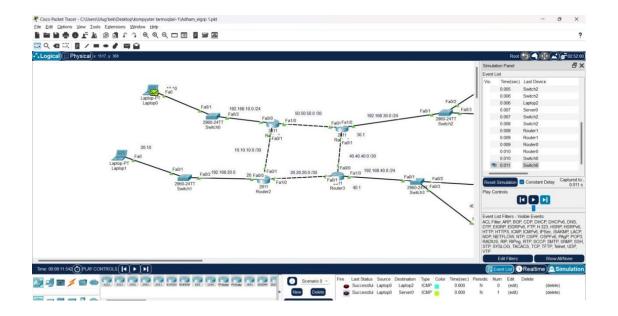

Configuratsiya jadvali

Ip route jadvali

Habar almash jarayoni

Javob habarning qaytishi

11-12-AMALIYOT ISHI CISCO PACKET TRACER DASTURIDA TELNET VA SSH PROTOKOLLARINING QOʻLLANILISHINI OʻRGANISH

1. Ishning maqsadi

Ushbu laboratoriya ishidan maqsad quyidagilar hisoblanadi:

- Telnet orqali tarmoq qurilmalariga ulanish koʻnikmalariga ega boʻlish.
 - SSH protokolini sozlashni oʻrganish.

2. Qisqa nazariy ma'lumotlar

Ilgari Telnet protokoli asosan tarmoq qurilmalarini uzoqdan sozlash uchun ishlatilgan. Shu bilan birga, u mijoz va server o'rtasida uzatiladigan ma'lumotni shifrlashni ta'minlamaydi, bu tarmoq paketi analizatorlariga parollar va konfiguratsiya ma'lumotlarini ushlab olishga imkon beradi.

Secure Shell (SSH) bu yo'riqnoma yoki boshqa tarmoq qurilmasiga xavfsiz terminal emulyatsion ulanishni o'rnatadigan tarmoq protokoli. SSH tarmoq kanali orqali keladigan barcha ma'lumotlarni shifrlaydi va masofadan turib kompyuterning haqiqiyligini tekshirishni ta'minlaydi. SSH protokoli tobora Telnet o'rnini egallamoqda — uni tarmoq mutaxassislari masofadan kirish vositasi sifatida tanlashmoqda. SSH

ko'pincha masofaviy qurilmaga kirish va buyruqlarni bajarish uchun ishlatiladi, ammo u shuningdek fayllarni tegishli SFTP yoki SCP protokollari orqali uzatishi mumkin.

SSH ishlashi uchun o'z-aro bog'langan aloqa tarmoq qurilmalarida SSH qo'llab-quvvatlashi sozlanishi kerak. Ushbu laboratoriyada siz marshrutizatorda SSH serverini yoqishingiz kerak va keyin SSH mijozi o'rnatilgan kompyuter yordamida ushbu marshrutizatorπa ulanishingiz kerak. Lokal tarmoqlarda ulanish odatda Ethernet va IP-dan foydalanib o'rnatiladi.

3. Vazifa

Topshiriqni bajarishda berilgan namunaga asoslaning. Bunda qurilma manzillarini quyidagi koʻrinishda sozlang: 192.168.1.N. va 192.168.1.M. Bunda N jurnaldagi tartib raqamingizning ikkilangani! M esa uchlangani!

3.1. Quyidagi rasmda keltirilgan, bitta kompyuter va bitta Layer 3 kommutatoridan iborat topologiyani tuzing. Siz ularni bir-biriga ulab, o'rnatishni boshlashingiz kerak.

1-rasm. Bitta kompyuter va bitta L3 kommutatoridan iborat tarmoq.

Cisco-ga birinchi marta ulanganingizda, qurilmalarni bazaviy sozlashni amalga oshirishingiz kerak. Bunga Telnet protokoli yordamida ulanishni o'rnatish misol bo'ladi (barcha parollarni ochiq ko'rinishda uzatadigan va turli xil hujumlar uchun keng imkoniyatlarni ochadigan eskirgan protokol).

Sozlash uchun Putty dasturidan foydalanishingiz va unda Serial va COM-port ulanish turlarini tanlash kerak. Konsol oynasida quyidagilarni yozing:

Router>enable // Imtiyozli rejimga kirish

Router#erase startup-config // Parolni qayta tiklash, eski konfiguratsiyalarni o'chirish va qurilmani qayta yoqish kerak

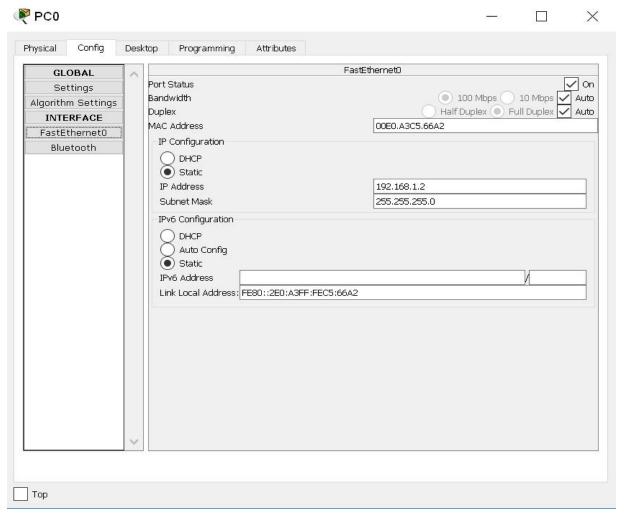
Router#reload

3.2. Quyidagi buyruqlarni kiritib, tarmoq ulanishini ta'minlang va kommutatorda vlan 1 interfeysini sozlang:

Agar darhol kommutator konsolida yaratilgandan so'ng dastlabki konfiguratsiya dialogini boshlash kerak bo'lsa - "Yo'q" javobini bering.

en
conf t
interface vlan 1
ip address 192.168.1.1 255.255.255.0
no shutdown

3.3. Kompyuterning tarmoq kartasini sozlang – FastEthernet0 sozlamalarida tarmoq manzilini ko'rsatamiz: 192.168.1.2. Odatda, barcha yangi kompyuterlar vlan 1 da bo'ladi (3.2-rasm).

- 3.2-rasm. Kompyuterning tarmoq kartasini sozlash oynasi
- **3.4.** Ping utilitasi yordamida kommutator bilan ulanishni tekshiring (3.3-rasm).

```
C:\>
C:\>ping 192.168.1.1

Pinging 192.168.1.1 with 32 bytes of data:

Reply from 192.168.1.1: bytes=32 time=2ms TTL=255

Reply from 192.168.1.1: bytes=32 time=1ms TTL=255

Reply from 192.168.1.1: bytes=32 time=1ms TTL=255

Reply from 192.168.1.1: bytes=32 time=1ms TTL=255

Ping statistics for 192.168.1.1:

Packets: Sent = 4, Received = 4, Lost = 0 (0% loss),
Approximate round trip times in milli-seconds:

Minimum = Oms, Maximum = 2ms, Average = 1ms

C:\>
C:\>
C:\>telnet 192.168.1.1

Trying 192.168.1.1 ...Open

[Connection to 192.168.1.1 closed by foreign host]
C:\>
```

- 3.3-rasm. Kommutator bilan ulanishni tekshirish uchun ping jo'natish
- **3.5.** Autentifikatsiya protokolini sozlang. Tizim Telnet, SSH va FTP xizmatlari uchun 20 ta virtual tty/vty liniyasini qo'llab-quvvatlaydi. Yuqoridagi protokoldan foydalangan holda har bir seans bitta qatorni egallaydi. Shuningdek, qurilmangizdagi avtorizatsiya so'rovlarini tekshirish orqali umumiy xavfsizlikni kuchaytirishingiz mumkin. Chiqish buyrug'i yordamida kommutatorda umumiy konfiguratsiya (conf t) rejimiga qayting va quyidagi buyruqlarni kiriting:

```
line vty 0 15
password cisco
login
end
```

Cisco paroli juda xavfli va faqat namoyish qilish uchun mo'ljallangan. Agar siz bunday parolni haqiqiy qurilmada qoldirsangiz, buzilish ehtimoli cheksizlikka intiladi.

Endi Telnet orqali kommutatorga kirishga urinib ko'ring. Ammo, siz konfiguratsiyaga o'tsangiz va faollashtirish buyrug'ini bajarishga harakat qilsangiz, enable global rejimida parol o'rnatilmaganligi sababli bu mumkin emasligini ko'rasiz. Buni tuzatish uchun quyidagi buyruqlarni kiriting (3.4-rasm):

```
conf t
enable password cisco
```

```
C:\>telnet 192.168.1.1
Trying 192.168.1.1 ...Open
  User Access Verification
  Password:
  merionetSw1>en
   % No password set.
   merionetSw1>
   % Connection timed out; remote host not responding
   C:\>telnet 192.168.1.1
  Trying 192.168.1.1 ...Open
  User Access Verification
  Password:
  merionetSw1>en
  Password:
  merionetSw1#conf t
  Enter configuration commands, one per line.
merionetSw1(config)#hostname merionSwitch1
    erionSwitch1(config)#
Тор
```

3.4-rasm. Telnet orqali kommutatorga kirish

3.6. Kommutatorda SSH-ni sozlang – buning uchun siz host nomini, domen nomini ko'rsatishingiz va shifrlash kalitini yaratishingiz kerak.

Biz quyidagi buyruqlarni kiritamiz (asosiy konfiguratsiya rejimidan):

hostname merionet_swl
ip domain name merionet
crypto key generate rsa

Kalitning uzunligini tanlang – avtomatik qiymati 512 bitga teng, SSH 2 versiyasi uchun minimal uzunlik 768 bit. Kalitlarni yaratish biroz vaqt talab etadi. Kalitni yaratgandan so'ng, biz kommutatorni sozlashni davom ettiramiz:

ip ssh version 2 line vty 0 15 transport input ssh

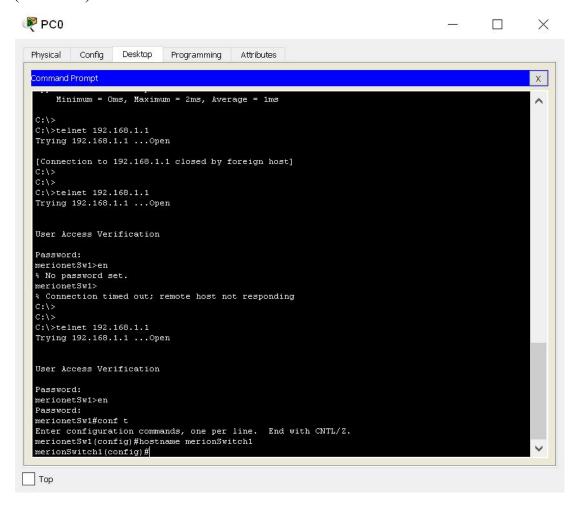
Endi Telnet orqali kira olmaysiz, chunki uni SSH bilan almashtirganmiz. Standart kirish logini – admin dan foydalanib, SSH-ga

kirishka urinib ko'ring. Keling, uni yanada munosib narsaga o'zgartiraylik (yana conf t dan):

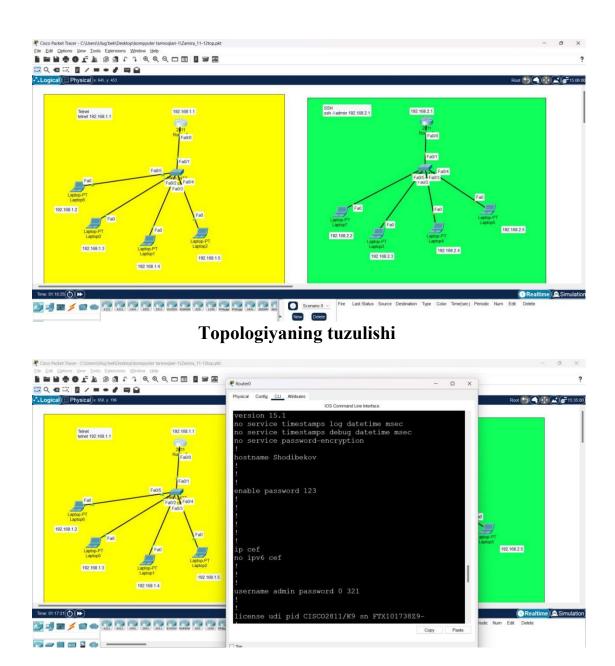
username admin secret cisco line vty 0 15 login local

do wr

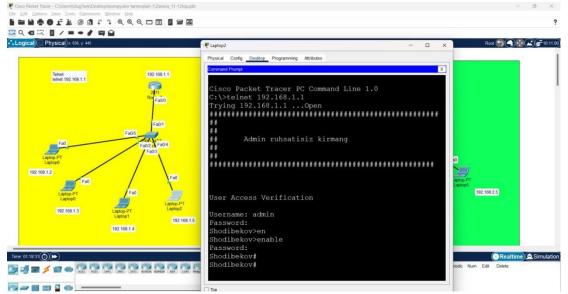
3.7. Kommutator ish stantsiyasiga kirish orqali sozlamalarni tekshiring va yangi sozlamalar kuchga kirganiga ishonch hosil qiling (3.5-rasm).

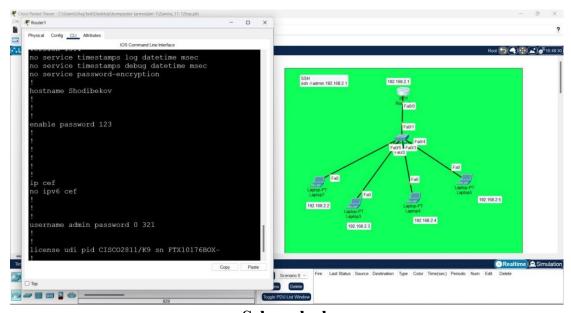
3.5-rasm. Sozlamalarni tekshirish

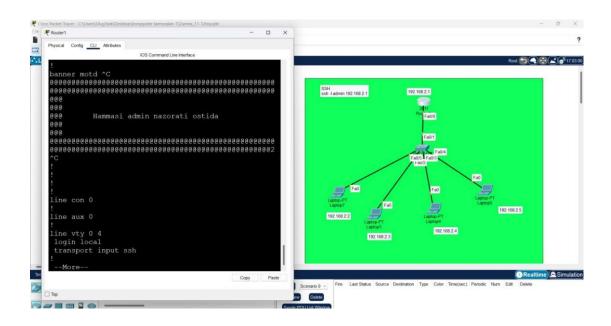
Hostname berish

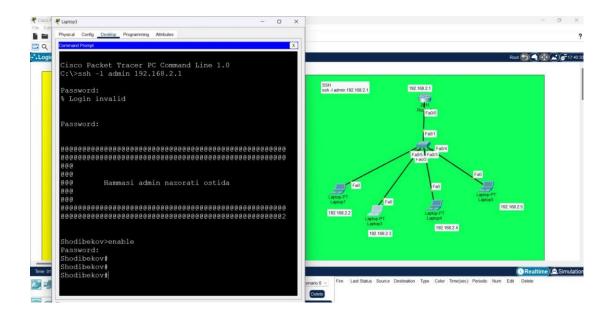

Telnet orqali kirish

Ssh sozlash

Ssh orqali kirish